

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת כי תבוא

הכרה, הודאה, שמחה

נותנת לנו הזדמנות לעצור, לקחת פסק זמן ארוך, ולהתבונן בחסדי ה'. זהו שורש כל המצווה של ביכורים, החיוב התמידי להודות לה' על רוב חסדיו. ולכן כל העסק סביב עניין הביכורים נעשה ברבים ובשמחה בחוצות עיר - להזכיר לעם ישראל שאין שום דבר בחיים יותר חשוב, או יותר משמח את האדם, מהכרת טובה לקב"ה.

אטרקציית תהלוכת הביכורים

באותה תקופת הוד של עמנו, אף פשוטי עם עובדי האדמה, לא נדדו לצד השני של המדינה בשביל להשתכשך באיזה נחל או לחוות כל מיני אטרקציות. הם הלכו ברגל מרחקים כדי לקחת חלק בקיום המטרה החשובה בחיים - להודות לקב"ה. ההשתתפות באירוע המוני שכזה, תהלוכה של אלפים שרוקדים בשמחה עצומה בהודיה לה' - משנה את תפיסת חייו של האדם. אין לנו שמץ של מושג מה זה פעל בנפשם, נכנס להם לדם שמטרת החיים האחת והיחידה היא להרגיש בחוש את חסדיו האינסופיים של ה', ולהודות לו עליהם בשמחת לבב אמיתית. ועלינו מוטל ללמוד ולהפנים את המסר של מצוות ביכורים, ולחיות את חיינו בהתאם. אם היינו מבינים באמת כמה טוב ה' מרעיף לכל אחד ממש בכל רגע, היינו פשוט מפעם לפעם עוצרים לרגע את מהלך חיינו, ומתחילים לרקוד בשמחה עצומה של הודאה לקב"ה, כמו שאבותינו היו עושים בזמן הבאת הביכורים.

חיוב ההודאה לקב"ה על חסדיו איננו רק אחד מהחובות המוטלים עלינו בחיים, אלא הוא החיוב הגדול והנחוץ ביותר לעבודת ה'; וכפיות טובה על חסדים אלה היא אם כל חטאת. באיזה שלב של החיים כל אדם בר דעת שואל את עצמו, מה הוא הדבר הכי טוב בחיים שכדאי לי להשקיע את חיי בו? דוד המלך בא ללמד אותנו מה הוא הדבר שהכי טוב לנו, ואמר שהדבר ה"טוב" ביותר שכדאי לאדם לחפש בעולם, ה"קרירה" הכדאית ביותר שכדאי לאדם צעיר לבחור, וגם למבוגר היא: "טוב - להודות לה" מכל הרבה דברים טובים שיש בעולם, להודות לה' זהו הטוב הגדול מכל, שאין טוב ממנו בעולם.

"שויתי" אמיתי

ומדוע זה הטוב הגדול מכל? עלינו להבין, אנחנו חיים כאן בשביל דבר אחד בלבד - להכיר את ה', ולהכיר כל הזמן יותר ויותר. זוהי הסיבה שאנו חיים ברגע זה! הדרך הטובה ביותר להכיר את ה', לחיות חיים של הכרה בה' יתברך, היא ההודאה על ההנאות והטובות שהוא נותן לנו.

"שויתי ה' לנגדי תמיד" הוא כלל גדול בתורה ובמעלות הצדיקים אשר הולכים לפני האלקים וכו' שישים האדם אל לבו שהמלך הגדול הקב"ה, אשר מלא כל הארץ כבודו, עומד עליו ורואה במעשיו" (רמ"א שו"ע או"ח א). לראות את הקב"ה מול העיניים כל היום! זוהי מטרת חיינו, להתלמד להכיר את ה' באופן חי ומוחשי כמה שיותר. ואם נקדיש זמן להעריך את

התהלוכה הקדושה

בפרשתנו אנו לומדים על מצוות הבאת הביכורים, להביא את הפירות הראשונים שגדלו בשדה לכהנים בבית המקדש. ננסה לתאר לעצמנו איך זה היה נראה: בעל השדה מצווה להביא טנא מלא פירות לבית המקדש, ולהודות שם לה' על טובו. חדשים ארוכים החקלאי עבד קשה בשדות ובפרדסים, וראה ברכה בעמלו. קרקעותיו הניבו פירות בכמות שמספיקה לו ולמשפחתו להתפרנס בכבוד. אבל כשהוא מתחיל ליהנות מפירות עמלו כפשוטו, הקב"ה מצפה ממנו לעצור את מהלך חייו כדי לקחת חלק במעמד הבאת הביכורים לבית המקדש. כל בעלי הביכורים בכל אזור, היו מתקבצים אל עיר המחוז כדי לפתוח את התהלוכה העליזה אל ירושלים. הם נשאו כלי זהב וכסף וסלי נצרים מלאים בביכורים, ואלה היו מקושטים בכל מיני קישוטים וגם בפירות אחרים. שור שראשו מקושט בעטרה של זית וקרניו צופו בזהב, הולך בראש השיירה - לקרבן שלמים. ובכל מחוז, השכם בבוקר כשניתן האות: קומו ונעלה ציון! המון המשתתפים כולם היו מתחילים את התהלוכה לכיוון עיר הקודש בקריאה גדולה: שמחתי באומרים לי כי בית ה' נלך!

מסיבת הודיה ענקית!

ואיזה מעמד זה היה! מסע מלווה בריקודים ושירי הודיה לקב"ה, וכל הדרך מצטרפים עוד ועוד מתושבי הכפרים והמחוזות עם ביכוריהם. כל העולים בשיירה נסחפו בריקודים ההמוניים לקול צלילי החליל המתוקים, וכך הם עשו את דרכם לירושלים. ולא היה מסע זה עניין של מה בכך, הוא נמשך ימים ולפעמים שבועות שלמים; והם לנו ברחובות ובכיכרות לאורך הדרך.

כשהגיעו אל שערי העיר ירושלים, חשבי העיר וגדוליה היו יוצאים לקראתם בברכה, ובכל הרחובות שעברו בהם - הסוחרים ובעלי המלאכה הפסיקו את מלאכתם, ועמדו ממקומם כדי לכבד את מביאי הביכורים ואמרו להם: אחינו ממקום פלוני באתם לשלום!

המילים הקטנות שלי לא יצליחו אפילו לתת תיאור שטחי על גודל הפאר, ההוד וההדר שהיה לעמנו בקיום מצוות הביכורים. "ושמחת בכל הטוב" אומרת לנו התורה (דברים כו יא), ועם ישראל לא חסך מאומה בקיום מצווה זו. החוויה היתה כ"כ גדולה שמתאים היה שתהיה אירוע של 'פעם בחיים', אבל לשמחתם של כל החקלאים - הוא אירוע שחזר על עצמו בכל שנה שוב.

ויש לשאול, לשם מה? למה משקיעים כ"כ הרבה זמן ומאמץ, ועושים עסק כ"כ גדול מקיום מצווה אחת?

והתשובה היא, שהכל היה בשביל לומר תודה לה'. אומה שלמה עוצרת הכל, רק בשביל לומר תודה! בהמולת החיים והעסקים, בעיר או בשדה, אנו שוכחים להקדיש את הזמן, או יותר נכון את תשומת הלב, להעריך את הטובות העצומות והמרובות שהקב"ה ממטיר עלינו בכל יום. ומצוות הביכורים

לנו לעבוד את ה' מתוך שמחה של הודיה, הקב"ה לא יתן לנו לחיות בלי להכיר בו, הוא יכריח אותנו להכיר בו ע"י הצרות והקללות של התוכחה. א"כ יש לעם ישראל בחירה: להכיר את הקב"ה דרך "רוב כל", או חלילה דרך "ערום וחוסר כל".

כאב הראש הראשון ב-65 שנים!

אדם אחד התקשר אלי וסיפר לי שהתחילו לו כאבי ראש חזקים מאד בבוקר, עד כדי כך שלא יכול היה אפילו לחשוב או ללכת. וחשבתי לעצמי, האדם הזה הוא בן 65; רק עכשיו התחילו לו הכאבים. במשך 65 שנים הוא קם כל יום בבוקר בלי כאבים, אתם יודעים בכמה בקרים מדובר? יותר מעשרים אלף. בעשרים אלף בקרים לא היו לו כאבי ראש! האם עלה בדעתו אי-פעם להודות לה' על כך? לא, הוא אפילו לא שם לב שלא כואב לו הראש! היודעים אתם איזה נס מופלא הוא המוח האנושי? כמה מעגלים חשמליים נסגרים ונפתחים בכל רגע בראש שלכם? איך זה ייתכן שהכל פועל בצורה כ"כ חלקה?! בכל רגע יש לכם בראש יותר מעגלים חשמליים מאשר במרכזיית הטלפון הראשית של ניו-יורק. ולא כואב לכם הראש! הרי זה ניסי ניסים. אנחנו פשוט מיליונרים, וראוי שנבכה מרוב רגשות הודיה לה'. וה' מחכה ומחכה - אבל הוא לא מחכה לנצח.

ה' לא נותן להתעלם ממנו

ואז מגיע היום שבו הקב"ה אומר "תחת אשר לא עבדת את ה' אלוקיך בשמחה ובטוב לבב". היית יכול להכיר אותי דרך בקרים רגועים ללא כאבים ומיגרנות, "תחת" זה - במקום זה, תכיר אותי דרך המיגרנות. יש לו שיטה אחרת לגרום לאדם לשים לב אליו.

ובוקר אחד לא עלינו הוא מתעורר עם מיגרנה, ובצער ויאיאשו הוא קורא אל ה' שיושיע אותו. והקריאה הזו אל ה', ההכרה המחודשת בקב"ה, היא מטרת ביאתנו לעולם. בפעם הבאה שהוא מתפלל שמונה-עשרה, הוא מכין ב"רפאנו" יותר מכל המתפללים בבית הכנסת. תאמינו לי, הקב"ה יודע איך "לתפוס לנו את תשומת הלב". הוא יודע איך לגרום לנו לקרוא אליו. ואם בחרנו להכיר בו דרך "רפאנו" במקום דרך "מודים", הקב"ה מביט בנו ברחמים ואומר, "למה חיכית עד עכשיו? למה לא קראת לי בהודיה ב"מודים", ואז לא היית צריך לקרוא אלי בכאב ב"רפאנו".

ה"רולס-רויס" שלך

אחת הרעות של דור המותרות והשפע שלנו, היא שמרוב הרדיפה להשיג עוד ועוד מיני "לוקסוס", אנשים שוכחים את חסד ה' בדברים הטובים ה"רגילים" בחיי היום-יום, אל הדברים ה"רגילים" הללו אנו מתייחסים כדבר שאנחנו כבר "מוחזקים" בו. איך אפשר להיות כ"כ אטום, כ"כ כפוי-טובה?! הקב"ה מטיב ומטיב ונותן ונותן יותר ויותר, ותוך כדי כך אנחנו שוכחים אותו. על כל הטובה שיש לנו, אנחנו חושבים שהיא דבר שמגיע לנו - מגיע לנו חיים חלקים ומרופדים מתחילה ועד סוף. והקב"ה עלול לומר, "בואו ואזכיר לכם מי אני ומה נתתי לכם". וכשהחיים נהיים פחות מרופדים, פתאום יש בעיות בכליות, או כאבים, או דברים אחרים; אז האדם תופס את הראש ואומר, "איי איי איי, איזה טיפש הייתי? איך לא שמחתי והודיתי כשהייתי בריא, כשיכולתי ללכת לשירותים כמו כולם, ויכולתי לתפקד כרגיל, והעיניים פעלו כמו שצריך?"

הקב"ה שוטף אותנו בחסדים, ואנו אפילו לא שמים לב לרובם. אז בואו נתבונן קצת בחסדי ה' עלינו: כמה שמחה

המתנות שה' נותן לנו, העיניים, והריאות, והרגליים, והשיניים, והאצבעות, והבית שלנו, ועוד אלפי מתנות טובות - שה' נותן לנו, נוכל להתלמד להכיר את ה' באופן חי ומוחשי, וכשנחיה עם זה יהיו חיינו חיים של "שויתי ה' לנגדי תמיד" באמת.

זוהי ההכרה שהקב"ה דורש מאיתנו. הקב"ה קורא אלינו: תכירו מה אני נותן לכם, תחשבו על זה ותחשבו עלי, והודו לי. נכון שנחמד להסתובב עם שתי מצלמות משוכללות קבועות בראש? כל המדענים מודים שאין שום מצלמה שמתקרבת לקצה יכולותיה של העין. הם מופעלות אוטומטית, ומתמקדות באופן מושלם על מה שהאדם רוצה לראות, רגע אחד מקרוב ממש ורגע אח"כ למרחקים גדולים. בחושך, העין משנה את עצמה כדי שתוכל לקלוט יותר קרני אור, ובתנאי אור חזק היא נסגרת כדי שלא ייכנס מידי הרבה אור. העין היא פלא פלאות - שימו לבכם לכל זה ואז תבינו, תדעו, ותכירו, את מי שנתן לכם את כל זה. לשם כך אנו חיים, והחכם שרוצה באמת להצליח בחיים, לא יפסיק להודות לה' כל היום. ככל שעוצרים וחושבים יותר, ככל שמבינים יותר את טובות ה' ית' עלינו, וככל שמודים עליהם - כך גדלה ההכרה בו בליבנו, ומתחילים ממש לראות אותו בכל מקום ובכל דבר. עוד ועוד כל הזמן, אין סוף לדרגות שאדם יכול להגיע אליהם בהכרת ה"ת".

ורוצים לשמוע סוד? כל הכלים הללו שניתנו לנו להכיר בהם את ה' זה לא רק אפשרות להכיר אלא שהתכלית להכיר, הקב"ה נותן לנו את כל הטובות האלה בדיוק לשם מטרה זו, שנודה לו ונכיר אותו. וכי מה נראה לכם, שהרגליים הם רק בשביל ללכת, הריאות רק בשביל לספק חמצן? לא! הרגליים הם בשביל להודות, והריאות הם בשביל להודות, והשיניים והאצבעות - בשביל להודות, האשה, הילדים והבית - בשביל להודות, הכל ניתן לנו בשביל שנוסיף על-ידם הכרה בקב"ה! זו הסיבה היחידה שאנו נהנים מפרוסת לחם וכוס מים, שאנחנו יכולים להסתובב בלי כסא גלגלים, שנהנים ממשב רוח קריר בקיץ וממראה שמיים תכולים זכים, וכן כל שאר ההנאות בעולם. כל החסדים הללו הם רק תזכורות שלא נשכח את מי שנותן אותם.

מילת המפתח

לאור ההבנה הזו, שכל חסדי ה' עמנו נועדו לעורר אותנו להודות לה' עליהם, אפשר להבין פסוק בפרשתנו שבמבט ראשון נראה מפליא מאד. אחרי שהתורה מודיעה לנו את המכות והעונשים הנוראיים שיבואו על עמנו במהלך היסטוריה אם לא נשמע בקול ה', הדבר היחיד שהתורה מצאה לנכון לפרט מתוך החסרונות במעשינו הוא: "תחת אשר לא עבדת את ה' אלוקיך בשמחה ובטוב לבב מרב כל" (שם כח מז). מפליא! וכי כל הקללות הנוראות הנ"ל הם העונש הראוי על חסרון שמחה בעבודת ה'? נכון שלא היינו שמחים, אבל סוף סוף הנחנו תפילין, שמרנו שבת ולמדנו תורה. הכל עשינו, רק לא שמחנו. מה כ"כ גרוע בזה?

אמנם כשנתבונן בפסוק נראה שיש כאן מילה מעניינת: "תחת" אשר לא עבדת וכו'. הפירוש המדויק של המילה "תחת" אינו "בגלל", אלא "במקום". יוצא שהפסוק אומר שאתם תקבלו את הצרות והצער "במקום" לעבוד את ה' בשמחה ובטוב לבב. ביאור הדברים: הקב"ה ברא אותנו בשביל שנכיר בו - ודבר זה חייב להתקיים. אבל בנו תלוי איך ובאיזה אופן זה יתקיים. אם נבחר בטוב, נתבונן ב"רוב כל" שפע הטובות שה' משפיע עלינו, ונכיר מזה את הקב"ה שנותן לנו את הטובות האלו, ומתוך כך נעבוד אותו בשמחה ובטוב לבב של הודאה לו, אז נזכה תמיד לכל טובותיו עוד ועוד. אבל אם לא נזכה, וה"רוב כל" לא יגרום

הכרת הטוב

פעם נכנסו אצלו חתן וכלה להתברך, אמר להם, עכשיו הנכם חייבים להכיר טוב למוסדות החינוך שהביאכם עד הלום, וכן להכיר טוב להקב"ה על שייסד את אותם המוסדות - והכרת הטוב היא ע"י שתעשו נחת רוח להקב"ה, וזו תכלית החיים. וגם כשתמשיכו לבנות בית נאמן, תכוונו לעשות נחת רוח לה' לאות הכרת הטוב.

חיוב גמור. ואם לא נהנים מהליכה פשוטה ברחוב, אין שום עניין ללכת בפריז או באלפים, הנקודה היא לא היכן אתה הולך, אלא עצם זה שאתה הולך! ולפספס את זה - זו עבירה, עבירה גדולה.

החיוב העיקרי המוטל עלינו בעולם הוא להודות לה'; זוהי עבודת ה', וזוהו עבד ה'. עשיית מעשה המצוות לבדה אינה עבודת ה'! עבודת ה' היא להודות לו כל הזמן, מהבוקר עד הערב. והדבר הזה לא מתקיים, הוא לא מתקיים!

להודות לה' על כפתורים וריצ'רצ'ים

צריך לעשות "עסק" מהודאה לה'. על מה? על הכל, על עשרות אלפי דברים. יש אנשים שכל בוקר "מריצים" את ברכות השחר אחת אחרי השניה בלי מחשבה. כמה חבל לחיות כך, זה בזבז. צריך לקחת את הזמן, להתבונן. למשל: "מלביש ערומים". אי אפשר פשוט לומר את זה ולהמשיך הלאה. יש המון סוגי בגדים, ובכל אחד מהם כמה וכמה חלקים, ועל כל אחד צריך להודות. על הריצ'רצ', ועל הכיס, ועל הבטנה, ועל הכפתורים, ועל התפרים. הרי לכל אחד מאלה יש שימוש, לי עצמי יש מכנסיים עם כיסים, לפעמים יש גם כסף בכיסים... יש לי מעיל עם בטנה מחממת, וגם כפתורים. יש לי כובע, וחגורה. חגורה! יש ברכה מיוחדת על החגורה, "אוזר ישראל בגבורה". עצרתם פעם לחשוב על החגורה שלכם? א נעכטיגע טאג! אומרים את המילים ואפילו לא חושבים עליהם פעם אחת בחיים. ולא די רק לחשוב על החגורה, צריך לרדת לפרטים. הוא עשוי מעור, עור אמיתי. אתם חושבים שעור צומח על שיח בחצר בית החרושת? יש בו אבזם ממתכת שמחזיק מעמד שנים. וצריך לחשוב גם על החורים; יש בו כמה וכמה חורים. חור אחד לפני הארוחה, וחור אחר לאחריה. אל תצחקו, באמת צריך את זה! ככה צריך לחשוב על חגורה.

עובדים בשבילך בסין

וכנ"ל לגבי נעליים. יש בהם עקבים מגומי, והחלק העליון הוא מעור. יש כמה סוגים של עור, וכמה גוונים. ויש את השרוכים, שיש להם קצוות עטופות בפלסטיק, אחרת כמעט לא היה אפשר להשחיל אותם בחורים. היינו צריכים להרטיב אותם ולסובב אותם, וכולי האי ואולי. השרוכים הם לא דבר פשוט. תארו לכם שאין לכם שרוכים בנעליים, וככה אתם הולכים ברחוב. ומגיעה מכונית, ואתם לא יכולים לרוץ ולברוח, כי הנעליים יעופו! אז כאן ועכשיו, תודו לה' על שרוכי הנעליים שלכם! הכותנה שלהם מגיעה ממצרים, והפלסטיק מסין.

צריך להסתכל על כל פריט בנפרד, ולהודות לה' על הכל. אני לא מגזים כלל, קבלה בידי ממו"ר הגאון רבי אייזיק שר זצ"ל מסלבודקא שכך צריך לעשות. ואם אתם חושבים, "אילו דרישות קיצוניות, מה הוא רוצה מאיתנו?" אז דעו לכם, שזה לא אני שדורש מכם, זה הקב"ה. כך צריך לחיות, בוודאי.

אפשר לשמוח רק מהפעולה ה"פשוטה" של הליכה! כשאדם הולך, הוא משתמש בכל חלקי גופו, כל האיברים משתפים פעולה כדי לבצע את פעולת ההליכה. ההליכה מפעילה את מערכת זרימת הדם, ואת מערכת הנשימה. והאוויר עצמו, איזה געשמאק!... תנשמו עמוק ותטעמו את התערובת הנפלאה של הגזים הנכנסים לריאות ומחיים את הגוף. הליכה ברחוב היא אחת ההנאות הגדולות של החיים! אהה, אפשר ללכת בחופשיות בין אנשים; אנו לא כלואים באיזה כלא או בית חולים, או בכסא גלגלים. יש לנו שני "רולס רויס" מתחתנו, הרגליים יותר משוכללות מכלי הרכב המשובחים ביותר בעולם! הליכה היא שמחה, היא ניסי ניסים.

אתם יודעים מה עושים השרירים בזמן ההליכה? לכל שריר יש רפלקס, אחד מושך והשני דוחף. והם מושכים ודוחפים מושכים ודוחפים כל הזמן - בתזמון מושלם! מה זה אם לא נס? ההליכה היא אחד התהליכים המאורגנים והמסודרים ביותר בעולם! אגב, בזמן ההליכה הירכיים נעים בתוך המפרק; למה אין הרגשה של חיכוך? הרי עצם אחת משתפשת בשנייה, לא? אז לא! יש שם חומר סיכה, כמו שמן מכוונות. פלאי פלאות. היו צריכים להיות שם שפשוטים חזקים מלוויים בכאבים כל הזמן, אבל יש חומר שהוא כמין ג'לי שכל הזמן מופרש, ומונע את השפשוף. נסו עכשיו לכופף את הברך. אתם שומעים משהו, מרגישים משהו? העצמות משתפשות זו בזו? לא, אין כלום. זה כ"כ חלק שלא חושבים על זה בכלל. וזהו בדיוק האסון, שלא חושבים על זה. ולכן מברכים את הקב"ה כל יום: "ברוך אתה ה' המכין מצעדי גברי". כמה נפלא שאפשר ללכת!

גן עדן בהליכה ברחוב

אני רואה שכולכם מקשיבים בכבוד למה שאני אומר, אולי אתם אפילו מסכימים איתי. אבל לא מספיק רק להסכים עם הדברים. צריך לעבוד בשביל להשיג דעת, ובלי דעת אי אפשר לזכות להיות "שמח בחלקו". עכשיו, הקשיבו לסיפור הבא: באחת הקהילות הקודמות שלי (אני כבר הרבה זמן במקצוע...) היה איש עשיר, שלא השכיל להבין כמה שמחה יש בללכת ברחוב במקום מגוריו, הוא חשב שבשביל לשמוח בהליכה - היא צריכה להיות בפריז, או בשבילי האלפים בשוויץ. אז הוא היה נוסע תמיד למקומות האלו כדי ליהנות קצת. כשדברתי אתו על ההנאה מהליכה כאן בעיר שלנו, הוא חשב שאני משוגע.

יום אחד הוא חלה במחלה קשה. במשך שנתיים הוא היה מרותק למיטה, אפילו לשירותים הוא לא יכול היה ללכת. באתי לבקרו, והוא אמר לי, "אני זוכר את הימים הטובים שהיו לי פעם, יכולתי ללכת לבד לשירותים! אם הייתי יכול ללכת היום לשירותים - איזה געשמאק זה היה! כמה טוב ללכת. וללכת ברחוב - ממש גן עדן!" כך הוא אמר לי כשהוא שוכב על המיטה בבית החולים! והוא צודק, איזה גן עדן זה ללכת ברחוב!

אני לא בא לשפוט אותו או לבקר אותו, אין לי זכות לזה. הוא היה יהודי טוב שומר תורה ומצוות. אבל עכשיו אנו מבינים שהקב"ה רוצה מאיתנו יותר מקיום מצוות גרידא. לא מספיק רק "עבדת את ה' אלוהיך", הקב"ה רוצה בעיקר את ה"שמחה וטוב לבב!" אני רצייתי שתשמח במתנה שנתתי לך, אז הלא תכיר אותי, אומר הקב"ה, נתתי לך אפשרות ללכת. אם היית חושב מעט, מתבונן מעט - היית שמח בזה עד כדי איבוד עשתונות! עכשיו שלא שמת לב בכלל, אקח את המתנה בחזרה; אולי כך תשים לב אלי.

אל תחשבו שאני דורש מכם כאן דרישות קיצוניות. העבודה הזו היא חיוב גמור לכל אדם! להעריך את מתנת ההליכה זהו

אשתחווה אל היכל קדשך בהכרתך

אנו שומעים בערגה על הזכות הנפלאה שהיתה לאבותינו, לעמוד בבית ה' ולהשתחווה לו בהודיה. אבל בחיינו אנו גם כן יש לנו הזדמנות לדבר גדול זה, אלא שאיננו מבינים אותה ולכן מפסידים אותה.

בכל יום כשאנו אומרים "מודים אנחנו לך" וכורעים לפני ה', אנו עושים את אותה פעולה שאבותינו עשו בביהמ"ק כשהביאו ביכורים. כששוחים במודים, צריך לזכור לפני מי שוחים. במקום להוריד את הראש ברפלקס חסר מחשבה, כדאי שנאמר לפחות את שלושת המילים הללו "מודים אנחנו לך" במתינות ובמחשבה; הקב"ה לא רוצה שנהיה סתם רובוט שמבצע את הכריעה ברגע שמגיע הזמן. במשך שנים התרגלנו לכרוע כמו רובוטים, יש כאלה שכלל לא היו יודעים שאמרו "מודים" אם לא שהיו מרגישים שפתאום מישהו משך להם את הראש למטה. אבל מי שרוצה להצליח בחיים צריך לשנות את המצב.

צריך להרגיש שמשתחווים ממש לפני ה'. זה מצריך התרגלות. כשמשתחווים במתינות, נחשוב שה' עומד ממש לפנינו, ואנו משתחווים לו בהודאה בדיוק כמו אותו חקלאי שמביא את הביכורים ומרגיש בחוש שהוא עומד לפני ה'. למרות שאיננו נושאים טנא מלא פירות, ואנו לא נמצאים בבית המקדש, עדיין אנו משתחווים לפני אותו ה', שעומד לפנינו בדיוק כשם שעמד לפני מביא הביכורים.

להודות על משהו מסויים

הדרך הטובה ביותר להצליח בזה היא להתכונן מראש. להחליט על דבר מסוים שאני חש בטובתו, להודות עליו במודים הקרוב. למשל, הרי אנחנו לא באים להתפלל מורעבים לפת לחם וצמאים לטיפת מים, אנו חיים בשובע מהאוכל שיש לנו בבית. הרי יש לנו מה לאכול לארוחת בוקר, נכון? ארוחת בוקר היא תענוג. א"כ כשמשתחווים נחשוב, "אני מודה לך ה' על הקורנפלקס" שאוכל הבוקר. או "על ארוחת הערב שאכלתי אתמול".

אין סוף לדברים שצריך להודות עליהם. נשחה במודים לאט לאט, יש זמן. נודה לה' על שקמנו הבוקר בלי כאבי ראש. על שהלכנו לשירותים והכל עבד כמו שצריך, בלי שנצטרך עזרה מרופאים או מכשירים. נכון שכבר אמרתם 'אשר יצר', אבל עכשיו גם תשתחו ותודו על זה בהודאה אמיתית. היה לנו כאן אדם בבית הכנסת שהיו לו בעיות רציניות בעניין זה, עד שהיה צריך ללכת לבית החולים כדי שיעזרו לו. והוא סבל ייסורים קשים, הוא זעק מכאבים. ועם כל זה בסוף התהליך הוא שמח כ"כ שסוף סוף העסק התרוקן. ואילו אנחנו מקבלים את השמחה הזו בצורה כ"כ חלקה וללא כאבים! מרוב הודאת טובה אפשר לשחות במודים כל היום, ועדיין לא לגמור להודות על הנס הזה.

השתחוויתם פעם לפני ה' בהודאה על הילדים שלכם? חייבים לעשות את זה יום אחד. ולא להודות "על כולם" בחטיפה אחת! אלא מודים אחד בשחרית על הילד הראשון, ועוד אחד במנחה על הילד השני. וכך עד שנעבור את כולם, ואז נתחיל מההתחלה.

לגור בעגלת קניות

ישנתם בלילה בבית, נכון? לא הייתם צריכים לישון על ספסל ברחוב. אתם ברי מזל. לפעמים רואים אנשים שדוחפים עגלת קניות שבתוכה נמצא כל רכושם עלי אדמות, והם מחפשים איזה ספסל שאפשר לישון עליו. אין להם איפה לישון,

ההכנה בהכרה

אבותינו סיפרו לנו מה היתה התנהגות היהודים שבדור הקודם, איך שעסקו עוד מימי חודש אב בהכנה לחודש אלול, ובעינינו ראינו יהודים מדור הקודם בהתנהגות של זהירות יתירה עוד לפני אלול, הסבא מסלבודקא כבר באמצע חודש אב נסע מסלבודקא לקעלם להתבודד ולהתכונן לחודש אלול. רואים אנו איפוא שמחובתינו לעשות הכנה לחודש אלול. אבל בחודש אלול עצמו ודאי שחל עלינו חובת ההכנה ליום הדין הבא לקראתינו. חובותינו בזמן הזה, הדבר הראשון הוא להסתכל על השנה שעברה ולהודות להקב"ה שכתב אותנו בספר החיים בראש השנה שעברה והיה לנו שנה טובה ומתוקה.

להיות בשמחה תמיד

עכשיו, רבותי, יש לי מה להוסיף, איני בא להכביד עליכם. אני בא ומדבר אתכם על חיוב שמוטל עליכם, ואתם דואגים מהכבדה על משא החיים שלכם. אבל האמת היא שאני בא להראות לכם דרך חיים של שמחה תמידית. וכל ההודאות האלה אינם מכבידים כלל, אלא להיפך; כי כשהאדם שם לב לכל מה שיש לו, לכל מה שה' נתן לו, הוא מבין איזה בר-מזל הוא, הוא מבין כמה טוב לו. ובמשך הזמן הוא נהיה אדם מלא שמחה ועליצות. הוא לא צריך לדבר על להיות שמח בחלקו, הוא חי את זה ממש. הוא שמח בכל חלקי החיים, בכל חלקי גופו, בכל האוכל שיש לו, לא משנה איזה אוכל. הוא שמח בקורת הגג שעליו, שמח שיש לו בית חם בחורף. שמח שיש לו מים קרים בבית, הרי ברוב הבתים בעולם אין את זה, הם צריכים ללכת לבאר כל הזמן לשאוב מים. שמח שיש לו מים חמים בבית, הרי זה ממש לוקסוס. שמח שיש לו שירותים בתוך הבית; בצעירותי כשהייתי באירופה לא היו לנו שירותים בתוך הבתים, הם היו שירותים משותפים בחוץ. בחורף הייתי צריך להתעטף במעיל ולצאת לקור האירופי כל פעם, והייתי מחכה חצי שעה בחוץ אח"כ כדי שלא להכניס את הריח הנורא לבית. ולנו יש אינסטלציה בתוך הבית! לכן אנחנו חייבים לומר לה' "מודים אנחנו לך" כל היום.

ליפול על הארץ מרוב חסד

נחזור למצוות הביכורים שהתחלנו בה. כדי ללמוד משם לקח חשוב איך להצליח בעבודה זו. התורה אומרת לנו שאחרי שהחקלאי מודה לה' בקול על חסדיו, "והנחתו [את הטנא] לפני ה' אלוקיך והשתחווית לפני ה' אלוקיך" (שם י). השתחווה - הוא משתחוה לפני ה' עד לארץ, בהתבטלות של הודאה לפני מי שנתן לו את חייו ואת כל הטוב שבהם.

המילה "השתחוה" היא משורש "שח", להשתחח, כמו בפסוק "יִשַׁח גְּבַהּוֹת הָאָדָם" (ישעיה ב יז), גאוות האנשים תשתוחח ותרד. מביא הביכורים מרגיש כאילו ה' מעמיס עליו טובה בריבוי כזה שכביכול הוא שוחה מטה מרוב משא הטובה. כשהוא עומד בפני המטיב עצמו, איך הוא יכול לעמוד זקוף לפניו, כאילו יש לו כח לעמוד בעצמו? ובידעו שאין לו שום סיכוי לשלם או להחזיר למיטיבו על טובותיו, הוא משפיל את עצמו עד לארץ בהכנעה והתבטלות אמיתיים לפני ה'.

גם אם החקלאי הזה לא מרגיש בפועל את ההרגשות הנ"ל, הוא משתחוה לפני ה', וע"כ מעורר בו את רגשות ההכנעה וההודאה הרדומים שיש בתוכו. "איני יכול לעמוד לפניך מרוב חסדיך", היה חושב החקלאי, כשפניו נוגעות ברצפה של בית המקדש. ההשתחויה בפני נוכחותו המורגשת של הקב"ה היתה חוויה מרוממת ומרטיטה כ"כ, שלא תישכח לנצח.

עומד לפני המלך - עניו

רבינו ז"ל ביאר כי בדרך כלל המושג של הכנעה וענוה מוגדר בהתייחסות לבני אדם אבל החוה"ל בשער הכניעה ביאר שמדת הכניעה וענוה מעלתה כשהיא נובעת מהכרת עמדו לפני השם. כי כפי אשר יתחזק בהכרתו את עמדו לפני ה', עם הכרת רוממתו ית', מאליו יתבטל רגשי כבודו. וכתוצאה מזה יתנהג גם עם הבריות בהנהגת של עניו. ומרגלא בפיו משל מספר חשבון הנפש לגביר בעל גאה ההולך לאיטו ברחוב, ומסבב מקלו הזהב סביב אצבעותיו, ופתאום עבר על ידו המלך בכבודו ובעצמו, הרי בין רגע הגביר הזה נקפא במקומו ופרח וכלה ממנו כל הגאווה, כי לפני המלך הרי כל דמיונותיו אינו אלא הבל ושוא נתעה, כן הוא אצל זה שמרגיש באמת שהוא עומד לפני ה'. ועל דבר זה עבד רבינו כל ימיו בלי ליאות.

שום דבר שבני אדם יכולים לייצר שהוא טוב יותר מהשיניים שקיבלתם בחינם! העיניים: אפילו דרווין, הרשע הגדול, אמר שהעין מעבירה בו חלחלה כל פעם שהוא חושב עליה, כי כ"כ קשה להאמין שהיא נוצרה לבד. אז הוא ברשעו הוסיף "אבל..." כל מיני "אבלים - הבלים", והצליח להתחמק. אם אדם רוצה להיות כמו דרווין רח"ל ולשכוח מי נתן לו את העיניים והשיניים, הקב"ה עלול להזכיר לו. פתאום אדם מקבל כאב שיניים חזק, קשה לו אפילו לאכול. שלושה ימים הוא סובל, והוא חושב שאין מנוס מעקירת השן. ופתאום, הכאב חולף כלא היה. אמרת על זה "יהא שמיה רבה" אחד לפחות! והרשימה מתארכת, אין לה סוף. אנחנו בעלי חוב גדול, שקועים עמוק עמוק בחובות על טובות שלא הודינו עליהם, פעם עשיתי איזה צעד לא נכון, ירדתי לכביש בלי להסתכל, ועבר שם אוטובוס וכמעט דרס אותי! הנהג קילל אותי: "משוגע אחד, מה אתה קופץ לתוך הכביש"?! זה קורה לכל אחד. ומה עושים? מסתובבים והולכים משם כמו משוגעים, בלי לחשוב לרגע. איפה ה"יהא שמיה רבה" על זה?

הרב מילר ניצל מכדור

כשהייתי ילד קטן, מצאתי פעם כדור של רובה. רציתי לחקור אותו, אז תקעתי אותו בין הנסרים בגדר, לקחתי פטיש ודפקתי עליו כדי לראות מה יקרה. והכדור התפוצץ לי בפנים, כל הפנים שלי התמלאו דם. יכולתי לאבד את העיניים שלי, חלילה. "יהא שמיה רבה מברך", תודה ה' שהצלת לי את העיניים! פעם אחרת נפלתי מערימת עצים לבניה, והייתי צריך תפרים. גם שם יכולתי להיפצע בעיניים ולאבד אותם חלילה. איך אפשר לשכוח דבר כזה? החיים מלאים סכנות, והקב"ה מציל אותנו כל הזמן. "ואל תשכחי כל גמוליו!"

הכנה ליום הדין

ועניין זה של "תחת אשר לא עבדת" נוגע בפרט בימים אלה, בהם אנו מתכוננים ליום הדין. לפני שנה היינו באותו מצב, לא ידענו מה יהיה גזר דינו בשנה זו, מי יחיה ומי ימות, מי ישלחו ומי יתיישר. הכל היה בחזקת ספק. והנה, עברה שנה וב"ה אנחנו עדיין כאן! אם אתם שומעים אותי היום סימן שנגזר עליכם לחיות.

ועכשיו, כולם מתכוננים לבקש עוד שנה. אבל מפספסים את הנקודה, את העיקר. הקב"ה נתן לך עוד שנה של חיים! ולא רק חיים, שנה של שפע ושמחה. הנרגנים תמיד ימצאו על מה להתלונן, אבל האמת היא שהיתה זו שנה עם מאות אלפי רגעים

או להתרחץ. רחמנות. כל פיסת מזון היא נס בשבילם. ואילו אנחנו יוצאים מכאן הלילה והולכים לבתים שלנו. תודה לה! גם אם שכחנו לתכנן את ה"מודים" לפני התפילה, לא אבדה תקוותנו. אפשר לעצור אחרי "המחזיר שכינתו לציון" ולארגן את המחשבות. לחשוב כמה רגעים, כמו שבטח עשו מביאי הביכורים לפני שפתחו ואמרו "הגדתי היום וכו'". אי אפשר פשוט להגיד 'מודים כללי' ולצאת ידי חובה. זה כמו לתת צ'ק בלי למלאות את הסכום. כמעט אין לזה שום ערך. חישובו על חסד מסוים והודו עליו. אל תשתחוו סתם, השתחוו לפני ה'. נסו, ותראו שתהפכו לאיש אחר.

ניצלתי מחמישים מחלות!

לפני כל תפילה, תכינו משהו. יש כ"כ הרבה על מה להודות! תראו את כל המחלות שישנם בעולם. פעם עשיתי רשימה של כחמישים מחלות, ואני מסתכל ברשימה ומודה לה' על כל פריט מהרשימה, שאינני חולה בה ברוך ה'. עשו רשימה כזו לעצמכם, והסתכלו בה מעת לעת. כ"כ הרבה אנשים חולים, לזה יש מחלה זו, ולזו יש מחלה אחרת. קראו ברשימה והודו לה', ברוך ה' אני לא חולה בזה! וברוך ה' אני לא חולה בזה!

כשאני הולך ברחוב עם חברים צעירים, אנחנו עוצרים לפעמים על יד מרפאות ומתחילים לקרוא את השלטים: רופא עיניים - אני לא צריך אותך, ברוך ה'! רופא פנימי - גם אותו לא צריך, ברוך ה'! וכן הלאה. כדאי לכם לעשות כך גם, להרגיל את עצמכם להודות. עצרו ליד בית המרקחת, יש להם מבצעים על כל מיני מוצרים. הודו לה' שהמבצעים האלה לא מעניינים אתכם! יש להם מספיק לקוחות, מספיק אנשים שזקוקים לתרופות או כל מיני דברים לחיזוק הגוף.

הודאת הדאגה

עכשיו אתן לכם עוד שיעורי בית: כששומעים קדיש בביהכ"ס מבקשים בכוונה: יהא שמיה רבה מברך! יהי רצון ששמו הגדול יהיה מבורך בפי כל לעולם ולעולמי עולמים! לבקש על אחרים למה לא? זה לא עולה כסף, שאנשים אחרים יברכו את ה'. אבל למה שלא נעשה זאת אנחנו, כאן ועכשיו, בלי לחכות עד לעתיד שיהיה ה' אחד ושמו אחד. אנחנו היום נברך את שמו של ה'!

אז מיד כשהחזן מתחיל "תגדל", מהר נחשוב על משהו מסוים לברך עליו את ה' כשנענה "יהא שמיה רבה". או עדיף להתכונן כבר מראש, לפני התפילה. למשל, שיש לכם אישה. כמה בחורים מבוגרים כבר התייאשו, או שאף אחד כבר לא רוצה בהם? או אפשר לברך את ה' על שיש לכם ילדים נורמליים. אוי, כמה צרות יש לאנשים מזה. הכרתי אדם אחד שנוולדו לו שלושה ילדים אחד אחרי השני, כולם מפגרים. רחמנות. מי שיש לו ילדים נורמליים צריך להודות על כך לילה ויום. יש אנשים שאין להם ילדים בכלל, הם עורגים כל החיים לילד, ומקנאים נוראות במי שיש להם. ואילו מי שיש לו ברוך ה', לא עוצר לרגע לחשוב על כך. כל ילד הוא מתנה עצומה, תענוג שאין כמוהו. נכון, מרבה נכסים מרבה דאגה, אבל הרי כולנו מעוניינים שיהיו לנו הרבה נכסים לדאוג עליהם... ואם כן, איך אפשר לחיות חיים נורמליים בלי להודות לקב"ה כל הזמן?!

דרווין כמעט הפך למאמין

כל פעם שעונים "יהא שמיה רבה" נודה על דבר מסוים. השיניים! פעם היו לי בעיות בשיניים, אז דיברתי עם רופא השיניים ושאלתי אותו אם כדאי להשתיל שיניים אחרות, הוא אמר לי "לא כדאי. אין כמו השיניים שלך". אתם שומעים? אין

הקדשתם פעם דקה להודות לה' על כל שעוה השינה המתקוות האלו?

ה"קבלה" ליום הדין

כולם דואגים לקבל קבלות טובות לשנה החדשה, ודואגים על העבירות שעשו בשנה הקודמת, והכל טוב ויפה. אבל שוכחים את החטא הגדול ביותר: כפיות טובה. זכירת כל הטוב שהקב"ה גמל לנו השנה היא ההכנה הראשונה והחשובה ביותר לשנה החדשה. צריך להשקיע בזה מאמץ ומחשבה. וזו מצוות עשה! "וזכרת את כל הדרך".

שתי דרכים לפנינו, שתי דרכים שמובילות להכרת ה' שאנו רואים בפסוק "תחת אשר לא עבדת". עלינו לבחור אם רוצים להכיר את ה' "מרוב כל", או "מחסור כל". וצריך לבחור מה, כי יום הדין כבר בפתח, וה' לא מחכה לנצח. אז בואו ונתחיל השנה בפרויקט חדש, פרויקט של הודאה לה'.

ואם נתחיל בזה עכשיו ונמשיך אח"כ, הרי בחרנו לעבוד את ה' "בשמחה ובטוב לבב מרוב כל", והרינו מקיימים את תוכן מצוות ביכורים. אין דבר טוב מזה לאדם בעולם. והקב"ה לתת לנו "רוב כל", כדי שנוכל להמשיך בדרך של עבודת ה' בשמחה ובטוב לבב בעוד שנה של בריאות ושמחה.

שבת שלום ומבורך!

מתוך תשובות שהשיב הרב זצ"ל לשואלים

שאלה:

האם אדם צריך להיולד עם כישרונות או יכולות בלתי רגילים כדי להיות גדול בתורה?

תשובה:

בוודאי שלא! מה שנצרך ע"מ להיות גדול בתורה, הוא ראשית כל להתייחס אל הלימוד עצמו ברצינות, לא ללמוד מפני שבלאו הכי כעת זה גם מה שהחברים עושים עכשיו, אלא מתוך הבנה עצמית חזקה שהלימוד הזה שאני לומד הולך לבנות אותי, לגדל אותי ולעשות ממני משהו, צריך לרצות להיות גאון כדי להיות גאון.

כשהלימוד הוא רק 'אירוע חברתי' האדם עושה לעצמו 'הנחות' בדברים שמוכן לו שהחברה תקבל אותם בסלחנות, לעתים הוא מרשה לעצמו לדלג קטעים, או שהוא פוטר את עצמו בלימוד "בערך". וגם בלימוד עצמו רק מגרד את שטחיות הדברים - והתוצאה כפי ההשקעה: לא יצא ממנו כלום.

ועוד דבר, חשוב מאד ללמוד ולהבין כל דבר בעצמך. אם יש חברים, אפשר להתדיין ולהתפלפל עימם על הנלמד; אבל הדבר החשוב ביותר להבנה מושלמת הוא לדבר אל עצמך כל סברא, לחזור ולסכם ול"ספר" לעצמך מה למדת, ולחשוב! לחשוב על זה! ולנסות להבין כל סברא. בשעת הלימוד, הקפידו לומר בקול את מה שאתם לומדים שוב ושוב עד שתבינו הכל היטב, וכשתבינו היטב, פתאום תבינו כמה אתם לא מבינים, וזו ההתחלה של "לומדעס". כשאדם מתחיל להקשות קושיות על עצמו, זהו הסימן שהוא מצליח בלימודו!

מי שחוזר לעצמו בקול על מה שלמד שוב ושוב, תלמודו בידו - יודע מה שיועד. וכשהוא מסיים פרק הוא חוזר לעצמו בקול על כל הפרק - מובטח לו שייצא גדול בתורה!

ולבסוף אני מציע לך משהו שיביא תועלת מעשית. כדאי שיהיה לך פנקס או מחברת לכל מסכת. לגיטימי מחברת אחת, ולקידושין מחברת אחרת; ולכתוב בתוכם את ההערות המתחדשות. הלא כל פעם שלומדים נוספות הערות חדשות, ומי שמחשיב את לימודו, אוסף כל דבר ואינו מזניח אפילו 'פחים קטנים'. וראה זה פלא, במשך הזמן יצטבר אצלך מספיק חומר לאמירת שיעורים! וכשתרצו לקבל "תפקיד" תורני ויאמרו לכם "נו, תגידו חבורה באיזה ענין", תוכלו לשלוף משהו מהמחברת, וזה עושה רושם טוב...

שונים של שמחה, של חסדי ה' גדולים וקטנים. אז לפני שמבקשים מה' עוד שנה, איך אפשר לא להקדיש קצת זמן להודות על השנה שכבר קיבלנו? ולא רק לומר תודה בשפתיים, אלא להרגיש רגשי הכרת הטוב באמת.

להסתכל לאחור

כשרצה רבינו יונה להביא דוגמא למצוות עשה חשובה במיוחד, הביא את הפסוק הבא: "וְזָכַרְתָּ אֶת כָּל הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר הוֹלֵכְךָ ה' אֱלֹהֶיךָ זֶה אֲרַבְעִים שָׁנָה בְּמִדְבָּר" (דברים ח ב). תזכרו את כל הטובות שה' עשה לכם במשך ארבעים שנות המדבר. ואומר רבינו יונה (שע"ת ג יז) שדבר זה, זכירת הטובות שה' עשה לנו בעבר, היא מצוות עשה לדורות, גם לנו! אחת מהמצוות עשה דאורייתא המוטלות עלינו היא לזכור את הטובות וההצלחות שה' עשה לנו.

בואו ונלמד את הנושא הזה, כי עכשיו בסוף השנה הוא הזמן המתאים להסתכל אחורה ולהתבונן ולזכור כמה טובה היתה השנה שחלפה, ולהודות עליה. בואו נקיים "וזכרת את כל הדרך" שעברנו מראש השנה הקודם לראש השנה הזה. הרי עברה שנה שלמה ואנחנו עוד כאן, נראה לכם שזה דבר קטן?!

חמש דקות הכנה לראש השנה

אפילו אם תעשו כך במשך חמש דקות בלבד, כבר התעליתם מעל כולם. אם אחרי שישבתם כאן והקשבתם במשך שעה וחצי, לקחתם חמש דקות להתבונן - דעו לכם שאתם יוצאים מן הכלל, אתם "דגול מרבה". אין אנשים כמותכם. מספיק לקיים את הדברים שדיברנו עליהם בקנה מידה קטן כדי להיות "משכמו ומעלה גבוה מכל העם". כי ה'עולם' לא עושה את זה. מי יושב במשך חמש דקות שלמות וחושב מחשבות של הכרת הטוב לה'? אנשים רבים מדברים את זה, אבל אנחנו נהיה אלה שמקיימים.

הרבה אנשים ביום האחרון של השנה חושבים לעצמם: אולי כדאי שנצום היום, שנתפלל המון. טוב מאד, רוצים לעשות מעשים טובים? מצוין. אבל החיוב הגדול ביותר שמוטל עלינו ביום האחרון של השנה הוא להכיר טובה על השנה שחלפה. תשל"ו היתה שנה טובה! עברה עלינו שנה שלמה והנה אנחנו כאן יכולים להעיד שהיא היתה טובה! ומי שלא חושב כך, מי שחושב שהשנה לא היתה כ"כ טובה, צריך לדעת שהוא מתרשל בקיום החובה הגדולה של הכרת הטוב לקב"ה, והוא עדיין לא מוכן לראש השנה.

חישבו על כמעט 365 ארוחות הבוקר שאכלתם השנה. נהניתם? אל תגידו שלא. אם לא נהניתם יש לכם בעיה. צריך ליהנות מארוחת הבוקר. ורובנו אכלנו גם כ-365 ארוחות צהריים. ובואו לא נדבר על מה שאכלנו בין הארוחות.

כמה פסיעות פסעתם השנה?

שמתם לב כמה פסיעות פסעתם השנה? אדם רגיל פוסע כ-5000 פסיעות ביום. חמשת אלפים! על כמה מהם הודיתם לה'? עכשיו אתם מבינים את עומק החובות בהם אנחנו נמצאים? כמה פעמים קיפלתם את הזרוע ללא כל כאב? כמה פעמים חציתם את הכביש והגעעתם לצד השני בשלום? האם היתה אפילו פעם אחת השנה שקמתם בבוקר ולא יכולתם לראות? העיניים פעלו כל בוקר! וכן הכליות והכבד והלב! כל יום!

365 לילות של שינה! יש אנשים שאינם יכולים לישון. אבל אנחנו ישנו. לא נראה לי שעשיתם "משמר" מידי הרבה פעמים.